

своє багатогранне втілення на рівні композиційних побудов, що свідчить про універсальність та багатовимірність її семантичного функціонування в мистецтві.

Література

1. Джеймисон Ф. Постмодернизм, или культурная логика позднего капитализма / Ф. Джеймисон // Современная литературная теория: антология. – М.: Флинта; Наука, 2004. – С. 272-293.
2. Ждан В. Введение в эстетику фильма / В. Ждан. – М.: Искусство, 1972. – 343 с.
3. Козловски П. Культура постмодерна: [Пер. с нем.] / П. Козловски. – М.: Республика, 1997. – 238 с.
4. Ортега-и-Гассет Х. Веласкес. Гойя. Пер. с исп. и вступ. статья И. В. Ершовой, М. Б. Смирновой / Х. Ортега-и-Гассет. – М.: Республика, 1997. – 352 с.
5. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. Пер. с фр. В. П. Визгина, Н. С. Автономовой / М. Фуко. – СПб.: А – cad, 1994. – 404 с.

Аннотация. Колотова О.А. «Зеркальность» как формообразующий фактор в моделировании композиции художественного произведения.

В статье исследуется реализация эстетической идеи «зеркала» на уровне конструирования композиции художественного произведения. Доказано, что «зеркальность» на поприще формообразования проявляется через принцип симметрии; прием «зеркало в зеркале»; использование явления анаморфоза в моделировании художественного произведения; полизеркальную композицию, внесение реального зеркала в художественное пространство арт-объекта.

Ключевые слова: эстетическая идея «зеркала», композиция, симметрия, «зеркало в зеркале», анаморфоз, полизеркальная композиция.

Summary. Kolotova O.O. "Mirrorness" as a creative form factor in modeling composition of artistic work.

The implementation of the aesthetic idea of the "mirror" at the level of constructing the art composition is revealed in the article. It is proved that the "mirror" in the field of morphogenesis manifests through the principle of symmetry; the device of " a mirror in the mirror"; using anamorphosis in a work of art modeling; a polimirror composition; introducing a real mirror in the art space of the art object.

Key words: the aesthetic idea of " the mirror", a composition, a symmetry, " a mirror in a mirror", an anamorphosis, a polimirror composition.

Надійшла до редколегії 22.08.2011 р.

УДК 291.12.

С.В. Майстренко

РЕЛІГІЙНА СВІДОМІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті розглядаються особливості процесу формування релігійної свідомості відповідно до етичних засад традиційних світових релігій. Відзначається зв'язок між різними типами господарювання та релігійними моральними нормами, обстоюється ідея необхідності реалізації моральних засад ведення економічної діяльності, які базуються на релігійних постулатах.

Ключові слова: релігійна свідомість, філософсько-антропологічна проблема, менталітет, сакральне, економічна діяльність, богословські канони, теологія.

На межі тисячоліть проблеми та наслідки економічної діяльності людини набувають особливого значення. Прискорена глобалізація світових процесів, яка призвела до кардинальних соціально-економічних перетворень, особливо значних змін в сфері економічного виробництва, позначилася на свідомості як виробників матеріальних благ, так і споживачів, спричинила вагомі зрушення у морально-психологічному стані людської спільноти, менталітеті певних народів. Негативні наслідки ХХ століття: фашизм, тоталітаризм, політична нестабільність, войовничий атеїзм, корупція, наркоманія, алкоголізм значно вплинули на формування ієрархії моральних стандартів у системі людських взаємовідносин.

На фоні непростих суспільних проблем особливо гостро відчувається брак завершеної системи соціальних цінностей та ідеалів. Занепад та нівелювання традиційних моральних настанов та повчань призводить до формування нової генерації, для якої стає звичним явище, коли все можна купити й продати за певну плату. Поступова деградація ціннісних орієнтирів суспільства породжує необхідність віднайдення тих животворних джерел та стимулів, які нададуть змогу вижити світовій цивілізації, зберегти її найкращі надбання та примножити їх. Усвідомлення сутності світоглядних реформацій, які відбуваються нині у суспільній свідомості й сприяють формуванню нового світобачення зі смисловим акцентом на особистості, становить досить перспективну філософсько-антропологічну та філософсько-соціологічну проблему.

Впродовж історії релігія була і залишається нині носієм та оберігачем моральних цінностей людської спільноти. Віками релігійна свідомість слугувала своєрідною духовно-моральною опорою суспільства, важливим чинником утвердження ідеалів громадянського суспільства, засобом передачі із покоління в покоління етичних норм, принципів, традицій, звичаїв та обрядів, національних святинь. Вона постає як провідний людиноформуючий чинник, як запорука людяності, як складова, що формує особистісну ментальність. *Метою* цієї статті є виявлення сутності релігійної свідомості, механізмів її реалізації та трансформації в житті як окремої особи, так і громади, у зв'язку з економічною діяльністю.

Зв'язок релігії, як суспільного явища за своєю суттю, з усіма сферами життя людської спільноти постає доволі проблемним і трактується неоднозначно, інколи піддаючись різкій критиці та сумнівам. Визначення взаємовпливу релігії та науки, культури, політики, економіки не має однозначної оцінки й варіюється від бінарних поглядів (позитивно – негативно) до повного нівелювання цих зв'язків взагалі. Безперечним залишається той факт, що в історії людства релігія була й залишається одним із вагомих засобів прилучення особи до різних сфер суспільного життя.

Аналіз наукових досліджень. В усі часи дослідження релігії відбувалося у межах філософського знання. Осягненню сутності релігії сприяли етнографічні, міфологічні та фольклорні розвідки (Г. Гегель, Л. Фейєрбах). Спроба пояснити походження та розвиток релігії як результат психологічної діяльності здійснена представниками еволюціоністської школи (Е. Тейлор та ін). Детальний аналіз впливу релігії, зокрема протестантизму, на формування економічних взаємовідносин під час появи капіталістичної системи господарства уперше висвітлено в дослідженні М. Вебера. Він визначав механізми впливу релігійних мотивацій особистості на її економічну поведінку. Згодом науковець Р. Белл здійснив спробу показати взаємозв'язок між своєрідною японською релігією та стрімким економічним розвитком держави, відзначивши наявність певних елементів протестантської етики в релігійно-етичній системі японських самураїв, які, на його думку, сприяли розвитку капіталізму в Японії, відіграли важливу роль для обґрунтування і підтримки моральних цінностей суспільства.

Православні основи ведення господарства представлені в творчій спадщині Василя Великого, Іоанна Златоуста, Нила Сорського, Йосипа Волоцького, митрополита Володимира (Богоявленського), С. Булгакова та інших мислителів. Філософ С. Булгаков намагався пояснити потенційні можливості впливу засад православної релігії на культуру взаємовідносин у сфері економічної діяльності окремо взятої держави [2], узгодити поняття наполегливої праці та підприємництва, перше з яких завжди розглядалося як благородне діяння, а друге засуджувалося. С. Булгаков розумів, що «схема «первинного накопичення» господарської енергії через аскетичну працю однаково застосовується до всіх областей християнського світу і на Сході, і на Заході» [4, 352]. Його ідеї дають можливість побачити загальне в християнському підході до економіки і господарського життя.

Спроби дослідити взаємовплив моральних релігійних норм православ'я та бізнесу були здійснені Л. Толстим, який розглядав працю як моральний обов'язок особи, як каяття за свою гріховність. Традиційний етичний та гуманістичний зміст християнських

цінностей виражено у філософських працях М. Бердяєва, С. Франка, П. Флоренського, Є. та С. Трубецьких та ін. Серед сучасних дослідників слід відзначити праці П. Шихирєва, С. Свистунова, І. Скоромович, Н. Статінової, С. Радченка, Н. Швець, А. Герасимчука, О. Тимошенко [3], [7], [8], [9].

Релігійна свідомість, як й інші складові релігії – культ та спільнота, не може існувати поза сферою власне людського буття, позначеного усвідомленням та розумністю. Будучи недоступною для чуттєвого прямого сприйняття, вона не піддається раціональному аналізу, й таким чином постає незвичною та незбагненою. Структура релігійної свідомості складається з певної сукупності елементів – понять, які стосуються проявів у реальному світі («одкровення», «диво»), виражають сутність священного («дух», «Творець», «Трійця»), позначають зв'язки земного та сакрального («творення», «кара», «гріх», «дар Божий») та знаходять свою візуалізацію у священних зображеннях (ікони, скульптури), релігійних діях, предметах та будівлях [1].

Елементом людської свідомості є віра, яка в релігійній сфері передбачає синтез майже всіх можливих людських почуттів – любові, надії, страху, гніву, радості, піднесення та ін. Виражаючи пряме, безпосереднє визнання надзвичайного, незаперечного, віра не вимагає підкріплення, гарантій, доведень, але й не передбачає відмови від знання. Традиційно вважається, що необхідність віри проявляється тільки там, де не можемо переконатися в реальності явища шляхом прямого спостереження, через експеримент. Релігійна ж віра передбачає набуття найважливішого для людини не через знання, а саме через віру, знання стосуються лише предмету віри, а не її стану.

Зв'язок буденного, до певної міри хаотичного, з високим, культурним, цивілізованим, за переконанням М.О. Бердяєва, можливий лише через людське звернення до священного, духовного. Саме релігійні уявлення та імперативи сприяли культурному розвитку давніх цивілізацій (будівництво храмових споруд, оздоблення побуту, розвиток мистецьких галузей: скульптури, живопису). Символіка образотворчої діяльності того часу ґрунтується на релігійних уявленнях. Починаючи з епохи Просвітництва, відбувається зміщення акцентів від прагнення досягнути величне, абсолютне, надлюдське до розуміння внутрішнього світу людини, її емоцій, переживань, духовних потреб. Таким чином історія розвитку світової культури до певної міри ствердила думку Л. Фейєрбаха, що віддане людиною богам повинно повернутися до неї в якості власних здобутків.

Релігійна свідомість постає як відображення змісту ідейних переконань окремої людської спільноти, а відтак як результат маніпулятивного впливу соціального середовища. Будучи постійним, процес творення нових ціннісних норм та орієнтацій формується під впливом «зовнішніх» (соціальних) та «внутрішніх» (індивідуально-психологічних) факторів, які визначаються індивідуальною активністю особи. Тому його не слід розглядати ізольовано, без одночасного аналізу як особливостей самого індивіда, так і тієї конкретної релігійної, соціально-політичної та економічної реальності, до якої він включений [5].

Основою для формування релігійної свідомості в більшості випадків у розвинених релігіях постає богослов'я, яке узгоджуючи, впорядковуючи, обґрунтовує релігійне вчення. Вирішальну роль у структурі релігійної свідомості відіграють релігійні почуття, характерною особливістю яких є пряме прийняття певних положень Святих писань, сповнення їх глибинним сенсом, який не можна відокремити від життєвих ситуацій. Наділена волею, у процесі життєдіяльності людина щоденно здійснює моральний вибір, що не є притаманним для природного середовища, де діє жорсткий детермінізм. Таким чином стає доволі очевидною належність людини до двох світів – феноменального і духовного.

Процес взаємодії людини та соціального інституту – Церкви базується не лише на пасивному прийнятті конфесійних догм, але й на активній діяльності, активній включеності особи в релігійне середовище. Усвідомлене прийняття богословських канонів сприяє формуванню активності, хоча й обмеженої теологічними рамками. Релігійна свідомість блокує певні інстинкти й бажання, прагнучи впорядкувати людське життя,

надаючи йому особливого ритму. Вона виступає як один із найпотужніших чинників на сьогодні, що має значний вплив на розумову діяльність людини, її вчинки, адже містить сильну етичну складову.

Релігія як суспільне явище перебуває у численних та доволі непростих відношеннях з усіма сферами життя людської спільноти. Вона визнає, схвалює та стимулює певні сфери економічної діяльності, і в той же час стримує та обмежує, а іноді й заперечує інші економічні дії. Праведність виникнення та використання таких економічних категорій як гроші, власність, багатство визначається цінностями релігійного вчення. Релігійна свідомість концентрує в собі сутнісне ядро релігії, є виразником внутрішніх ідей та переконань певної спільноти віруючих. Найціннішим у релігійній свідомості проголошується ставлення кожної особи до Бога, до сакрального, до вищого. Як всемогутній творець, Бог визначає засади буття, фундаментальні цінності людського існування, свідчить про гармонію, внутрішній закон та порядок світового устрою, ототожнюється з поняттям Абсолюту. У релігійній свідомості віруючої людини всі дії, емоції та почуття переломлюються через ставлення до Бога. Божий осуд чи хвала є мірилом вчинків, що надає їм належне спрямування та виправдану оцінку, нормативом, дотримання якого сприяє духовній гармонії особи зі світом. Таким чином розгляд будь-якої діяльності людини, у тому числі й економічної, без врахування духовно-релігійної складової буде аберацією та редукованим уявленням про людину та суспільство, тобто не буде відображенням повноти людського буття [6, 80].

Економічна діяльність, економічні стосунки є органічною частиною життєдіяльності людини, яка забезпечує її існування. Матеріально-практична діяльність людини спрямована на задоволення життєво необхідних потреб і сприяє встановленню взаємозв'язків, налагодженню контактів та закріпленню їх у межах людських спільнот. Економічна діяльність має свої закони та правила, які визначають її ефективність, доцільність, результативність. За своєю змістовою оцінкою релігія та економіка несумісні поняття. Релігія є хранительницею тих принципів людського співіснування, які орієнтовані на співробітництво, кооперацію, а значить – на взаємовигідну, справедливу взаємодію. Вона покликана об'єднувати людей, а закономірності економічної діяльності сприяють роз'єднанню людей, породжують конкурентну боротьбу «за місце під сонцем». Якщо вищою сутністю багатьох релігійних доктрин є порятунок усіх вартих його вірян, то для економічної діяльності прерогативою постає – накопичення матеріальних благ в максимально короткі терміни, задоволення матеріальних потреб. Любов до ближнього, як культова засада богословських теорій, в економічній сфері заміщується тезою «нехай плаче той, кому не щастить».

У монотеїстичних релігіях (християнство, іслам) релігійна свідомість вступає в діалектичну суперечність з економічною діяльністю. Кінцеве та конкретне набуває ознак особистісного, яке реалізує в собі трансцендентне й безкінечне. Таким чином створюється нова чуттєва реальність, яка підпорядковується меті релігійного спасіння віруючого та наслідує священний ідеал. Суб'єкт економічної діяльності у цьому випадку надає перевагу особистісній цінності над матеріальним світом за обов'язкової умови – її відношенні до Абсолюту, отже, цілком реалістично звучить ідея соціально-справедливого господарства.

Наділяючи особистість рушійною творчою енергією, традиційні світові релігії (християнство, іслам, буддизм) пропагують принципи солідарності, відданості, космоцентризму, стверджують перевагу праці над багатством, співробітництва над конкуренцією, суспільного блага над особистою вигодою й роблять очевидним складний та відповідальний вибір, який доводиться робити людині у повсякденному житті.

Значне місце у священних книгах багатьох релігій відводиться настановам, які регулюють поведінку людини у суспільстві, сприяють визначенню її місця у громаді. Ці настанови стосуються й сфери економічної діяльності: у Старому Заповіті наведено багато правил та повчань щодо раціонального ведення господарства, поділу та збереження власності, відшкодування збитків, розпорядження майном, чесного ведення торгівлі.

Дотримуючись Тори, євреї здійснювали торговельні операції, отримували відсотки за позику, збирали мито. Доволі активно економічну діяльність проводили католицькі священнослужителі: продаж індульгенцій, підтримка політичних інтересів, будівництво храмів та монастирів, збільшення церковних земель. Вчення про чистилище та обіцянки кращої долі тим, хто заповідав своє майно церкві слугували стимулом для налагодження економічних взаємозв'язків церкви з віруючими. Православна церква також була активним учасником економічного процесу, власником великих землеволодінь, проте вона виступала із запереченням можливості відкуплення гріхів певними матеріальними благами або задобренням Бога. Будь-яка діяльність людини, і економічна в тому числі, розглядається православними як виконання Божих заповідей, а сумлінна праця є не чим іншим як спокутуванням наслідків гріхопадіння. Тому економічна діяльність розглядається як виконання Божої настанови примноження земних багатств.

Християнська етика спрямована на необхідність соціальної справедливості та створення відповідних умов для її реалізації. Християнин повинен знати умови свого порятунку, які умовно можна розділити на суто релігійні (хрещення, сповідь, причастя) та етичні (любов до Бога та до ближніх) [5]. Релігійна свідомість визначає правила людського співіснування, які базуються на чесності, справедливості, рівності всіх перед Богом, і розповсюджуються й на сферу економіки. Однак, оцінка економічної діяльності з морально-етичних позицій в певному сенсі може стримувати розвиток окремих видів господарської практики, або ж заохочувати її за певним напрямом. Водночас тотальний релігійний контроль часом призводить до втрати активності, іноді позбавляє свободи вибору, адже вимагає відповідності інтересам громади. Крайні форми вияву релігійних почуттів (аскеза, обітниця) у сфері економічного життя, набираючи фанатичної форми, здатні завдати навіть значної шкоди.

Особливістю мусульманського віровчення є спрямованість на розвиток спонукальних мотивів до благочестивих дій та праведного способу життя, а його метою є формування мусульманської особистості, яка прагне благословення Аллаха, є свідомою його божественних настанов. Предметом турботи ісламу було й залишається сприяння розвитку мотивації через зв'язок з доктриною, формування релігійної свідомості як основи життя, а також обов'язкове виконання ритуалів. Примноження земних благ у межах ісламської економіки сприймається як спосіб отримання блага вічного життя. Іслам заохочує людину збільшувати матеріальні статки, що безперечно є вагомим чинником розвитку економіки. Однак, зростання капіталу можливе за умов соціальної стабільності, у іншому випадку – заздрість, недовіра підривають моральність спільноти. Заборона позичкового відсотка (ріба) та милостиня на користь бідних (закят) є підтвердженням ісламської концепції загальної рівності, яка базується на тезах Корану та визначає рівноправність мусульман між собою, перед законом і правосуддям, перед Богом. До числа соціальних та етичних вимог також належать: справедливий розподіл прибутків та багатства, уникання інвестицій у небажані сфери бізнесу, відсутність відсоткових нарахувань у банківській системі. Серед заборонених видів ісламської економічної діяльності слід виділити ті, які відображають свідомість віруючої людини та виступають мірилом вчинків та дій: лихварство, гральний бізнес, лотереї, спекуляції – є несумісними з мораллю ісламу, а також – встановлення монополії, виробництво та торгівля забороненими товарами. До числа базових принципів ісламської концепції управління у сфері економіки належать законність, свобода підприємницької діяльності, дотримання етичних норм поведінки, милосердя та благочинницька діяльність.

Феномен так званого «китайського економічного дива» визначається не прогресивними західними економічними моделями, а багатовіковою культурою та національним менталітетом. Спосіб мислення, поведінки китайців формувався упродовж тисячоліть під впливом самобутніх ідей даосизму, легізму та особливо конфуціанства, а відтак створювалася певна система моральних цінностей, яка відображалася у свідомості народу. Власне ідеї Конфуція стали основою для виховання багатьох поколінь китайської

нації, сприяли формуванню нової риси національної культури – шанування високих морально-етичних якостей людини. Моральні настанови утримують людей в рамках встановленої в суспільстві парадигми поведінки краще, ніж будь-які закони та покарання за їх порушення. Уявлення про самоцінність моральних якостей та етична поведінка, як базис національної культури, справляють благотворний вплив на становлення сучасної китайської економіки. Серед регуляторів морально-етичних норм слід відзначити: поняття родових цінностей, які формують не лише особистість, але й визначають ставлення суспільства до певного роду; релігійну свідомість, яка знаходить свій вираз у забобонах, уявленнях про карму, злих та добрих духів, вірі у допомогу душ покійних родичів, їх мовчазний осуд. Не менш важливим є й своєрідне сприйняття китайцями своєї історії, яка насичена взірцями безкорисних вчинків.

Релігійна ідея й господарство в конфуціанстві та буддизмі виходять за рамки самодостатності особи, вони ототожнюються з природним космосом. Релігійна свідомість відокремлюється від матерії, при цьому не виходячи за межі іманентного світу. Релігійність виражається через сакралізацію традиційного життя (конфуціанство) та космічну стихію (буддизм). Безкінечне та трансцендентне подаються як кінцеве, конкретне, яке може реалізуватися в чуттєвому. В економічній діяльності це знаходить своє виявлення через реалізацію утилітарно-прагматичних цілей, таких як – звичаї, ритуали, суспільна мораль та душевна рівновага. Значне місце в цій системі традиційно відводиться принципу суспільної корисності.

Сучасне життя дуже швидко змінюється, а разом з ним стрімко модифікуються і його ідеали та цінності. Постійний пошук та боротьба за виживання спрямовують людину на шлях розвитку бізнесової справи, роблячи отримання прибутку, досягнення економічного успіху головною метою життя, при цьому відбувається процес нівелювання моральності та духовності. Проте, успішний економічний розвиток окремих держав дозволяє зробити висновок на користь необхідності реалізації моральних засад ведення економічної діяльності, які в свою чергу базуються на релігійних постулатах. Ідеї гуманізму, які висувуються нині як основоположні на шляху прогресу світової цивілізації, мають у своїй основі свободу особистості, можливість визначення людиною моральних цінностей залежно від світогляду, звичок, власних уявлень про добре та про погане. Таким чином, мораль постає не абстрактною категорією, а основою структури суспільства, базисом взаємовідносин між людьми, й відповідно регулятором у сфері економічної діяльності. Чесність у веденні бізнесових операцій, дотримання домовленостей, навіть усних, відповідає принципам релігійної моралі. Християнство, як одна з найбільших світових релігій, наполягає на тому, що принцип свободи має бути врівноважений моральною відповідальністю людини перед Богом та іншими людьми.

Останнім часом традиційна релігійна філософія переживає певну кризу. Сформульовані понад тисячу років тому богословські догмати викликають труднощі в усвідомленні їх сучасною людиною, а церковні діячі у свою чергу постають перед складною проблемою: чи пристосовувати саму релігію та її догматичні засади до сучасних стандартів, чи йти шляхом діалогу, домагаючись балансу між нинішньою моделлю суспільного устрою та релігійним укладом життя. З упевненістю можна говорити про теперішню велику й драматичну боротьбу за свідомість людини між провідниками абстрактного, секулярного гуманізму та натхненних релігійним ідеалом людей. Однак, гармонійний розвиток суспільства є неможливим без раціонального розвитку економіки. Релігійна свідомість виступає в цьому сенсі основною рушійною силою на шляху досягнення гармонії та благополуччя, сприяє формуванню почуття власної відповідальності за результати своїх дій, за систему суспільних відносин, міжконфесійних стосунків. Перехід релігійної філософії до антропоцентризму, визнання абсолютної цінності людини, екуменічне зближення релігій дозволить розв'язати трагічні суперечності сучасності, а відродження християнських цінностей чесної праці та підприємництва, яке слугує спільному благу, може стати основою для процвітання вітчизняної економіки.

Література

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За науковою редакцією проф. А. Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
2. Булгаков С.Н. Православие: очерки учения Православной церкви / С.Н. Булгаков. – М.: Терра, 1991. – 416 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко О.І., Дашкевич Я.М. Етика й етикет сучасного бізнесу – запорука економічної безпеки підприємств: Навч. посібник / За заг. ред. З.І.Тимошенко / А.А. Герасимчук, О.І. Тимошенко, Я.М. Дашкевич. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2007. – 285 с.
4. Егоршин А. П. Управление персоналом / А.П. Егоршин. – Нижний Новгород: НИМБ, 1999. – 720 с.
5. Історія релігії в Україні: у 10-ти т. // Редколег.: А. Колодний (голова) та ін. – К.: 1996 – 2004. – Т. 10. Релігія і Церква років незалежності України (за ред. проф. А. Колодного). – Дрогобич: Коло, 2003. – 616 с.
6. Петров В.К. Определение философии хозяйства в системе взаимоотношения науки и религии / В.К. Петров // Философия хозяйства. – 2005. – №6 (42). – С. 88-93.
7. Свистунов С. Культура підприємництва (релігійно-культурний аспект) / С. Свистунов // Соціологія: теорії, методи, маркетинг. – 2002. – № 2. – С. 66-77.
8. Скоромович І.Г. Місце церкви в еволюції банківництва / І.Г. Скоромович // Фінанси. – 2004. – №1. – С. 34-50.
9. Шихирев П.М. Возможна ли этика бизнеса / П.М. Шихирев. – М.: Академия народного хозяйства при президенте Российской Федерации, 2004. – С. 74-80.

Аннотация. Майстренко С.В. Религиозное сознание и экономическая деятельность.

В статье рассматриваются особенности процесса формирования религиозного сознания в соответствии с этическими принципами традиционных мировых религий. Отмечается связь между разными типами ведения хозяйства и религиозными моральными нормами, обосновывается идея необходимости реализации моральных принципов ведения экономической деятельности, основанных на религиозных догмах.

Ключевые слова: религиозное сознание, философско-антропологическая проблема, менталитет, сакральное, экономическая деятельность, теология.

Summary. Maystrenko S.V. Religious consciousness and economic activity.

In the article the features of process of forming of religious consciousness are examined in accordance with ethics principles of traditional world religions. Connection is marked between the different types of menage and religious moral principles and norms. It is investigated the idea of necessity of realization of moral principles conducting economic activities, which are based on religious postulates.

Keywords: religious consciousness, philosophical-anthropological problem, mentality, economic activity, theological canons, theology.

Надійшла до редколегії 23.06.2011 р.

УДК 17.023.33

В.М. Процишин

ДІАЛЕКТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ: ПОГЛЯД З ПОЗИЦІЙ ЕТИКИ

У статті здійснюється спроба переосмислення сутнісних характеристик діяльності та спілкування як базових складових людського буття, піддається аналізу діалектичний спосіб тлумачення їх взаємозв'язку. Обстоюється теза про онтологічний пріоритет етичної відкритості людини та вторинність діяльній формі її самореалізації.

Ключові слова: спілкування, діяльність, діяльній редуція, діалектика, суб'єкт, суб'єктивізація, десуб'єктивізація, об'єкт, об'єктивізація, етична відкритість.

Одним із завдань, що стоять сьогодні перед етичною теорією, є, як відомо, подолання нинішньої методологічної кризи, в якій вона перебуває ось уже понад сто років і яка, на думку багатьох дослідників, стала наслідком тотального поширення в європейській філософії та культурі виробленої епохою Модерну сукупності способів та